

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОЇ ІНДУСТРІЇ ORGANIZATIONAL SUPPORT OF DEVELOPMENT OF SPORT INDUSTRY

У статті узагальнено основні підходи щодо організаційного забезпечення розвитку спортивної індустрії. Відмічені сучасні вимоги до формування системи управління державою, які пов'язані з процесом узгодження інтересів та координації зусиль в системі "державна – наука – громадськість – бізнес" як основних інститутів ринкової економіки. Це забезпечить успішний рух до заданих системою управління цільових векторів та досягнення етапних стратегічних і тактичних завдань економічних систем різних ієрархічних рівнів з урахуванням нових тенденцій економічного розвитку. Визначено, що у розвиненому громадянському суспільстві для стабільної і динамічної діяльності між основними елементами має бути певна єдність і взаємодія не тільки в короткостроковому періоді, але і на тривалих історичних відрізках. В Україні процес формування громадянського суспільства ще незакінчений, тому існують суперечності як між його різними сегментами, так і всередині них. В сучасних економічних умовах важливою проблемою є формування ефективної економічної політики розвитку спортивної індустрії, що відповідає вимогам прискореного інноваційного розвитку.

Ключові слова: спортивна індустрія, організаційне забезпечення, кластерна модель, інноваційний розвиток, здоровий спосіб життя, фізична активність.

В статье обобщены основные подходы по организационному обеспечению разви-

тия спортивной индустрии. Отмечены современные требования к формированию системы управления государством, связанные с процессом согласования интересов и координации усилий в системе «государство – наука – общественность – бизнес» как основных институтов рыночной экономики. Это обеспечит успешное движение с заданными системой управления целевых векторов и достижения этапных стратегических и тактических задач экономических систем разных иерархических уровней с учетом новых тенденций экономического развития. Определено, что в развитом гражданском обществе для стабильной и динамичной деятельности между основными элементами должно быть определенное единство и взаимодействие не только в краткосрочном периоде, но и на длительных исторических отрезках. В Украине процесс формирования гражданского общества еще незакончен, поэтому существуют противоречия как между его различными сегментами, так и внутри них. В современных экономических условиях важной проблемой является формирование эффективной экономической политики развития спортивной индустрии, соответствующей требованиям ускоренного инновационного развития.

Ключевые слова: спортивная индустрия, организационное обеспечение, кластерная модель, инновационное развитие, здоровый образ жизни, физическая активность.

УДК 338

<https://doi.org/10.32843/bses.59-49>

Леонов Я.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
фізичної культури
Харківська державна академія
фізичної культури

Leonov Yaroslav

Kharkiv State Academy
of Physical Culture

The article summarizes the main approaches to organizational support for the development of the sports industry. There are modern requirements for the formation of the state management system, which are related to the process of coordination of interests and coordination of efforts in the system "state – science – public – business" as the main institutions of a market economy. This will ensure a successful movement towards the target vectors set by the management system and the achievement of stage strategic and tactical tasks of economic systems of different hierarchical levels, taking into account new trends in economic development. It is determined that in a developed civil society for stable and dynamic activity between the main elements there must be a certain unity and interaction not only in the short term, but also over long historical periods. In Ukraine, the process of forming civil society is not yet complete, so there are contradictions both between its various segments and within them. In modern economic conditions, an important problem is the formation of an effective economic policy for the development of the sports industry, which meets the requirements of accelerated innovation development. This process involves the use of integrated forms of interaction and partnership. Therefore, in order to intensify innovative development, institutional forms of association of organizations (for example, cluster structures, technology parks, technology cities, etc.) are proposed in order to obtain economic, industrial, communication, infrastructure, social benefits for the members of the association. This approach is an effective tool that provides intensive innovation development based on the formation of optimal and effective interaction of government, science, society and business. The studied European experience in the development of the sports industry shows that the state plays a significant role in ensuring the effective functioning and development of physical culture and the sports industry. The active policy of states in this area is conditioned by the interests of implementing a cluster model of development organization, which allows to increase the competitiveness of the national economy, strengthen its innovative component and interaction of government, science, business and society, strengthen human capital.

Key words: sports industry, organizational support, cluster model, innovative development, healthy lifestyle, physical activity.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції глобалізації та технологізації економіки включають інтеграцію ринків, посилення ефекту масштабу, збільшення можливостей прибуткового функціонування корпоративних структур. Одночасно знижується можливість дій національних урядів, відбувається збільшення інформаційного потоку. Уряди стикаються з неструктурованою інформацією, яку потрібно упорядкувати, систематизувати та підготувати для прийняття рішень. Нові вимоги до формування системи управління державою пов'язані з процесом узгодження інтересів та координації зусиль в системі "державна – наука – громадськість – бізнес" як основних інститутів ринкової

економіки. Такий підхід забезпечить успішний рух до заданих системою управління цільових векторів та досягнення етапних стратегічних і тактичних завдань економічних систем різних ієрархічних рівнів з урахуванням нових тенденцій економічного розвитку.

Спортивна індустрія є важливою галуззю економіки багатьох країн. До неї залучені значні інвестиційні ресурси, велика кількість працівників, волонтерів, матеріальні та інформаційні ресурси у виробництві спортивного продукту, які створюють відповідне емоційне середовище та сприяють здоровому способу життя людей. У теперішній час ступінь розвитку спортивної індустрії є одним із фак-

торів, що впливає на темпи розвитку суспільства, рівень і якість життя населення, ділову активність. Сучасні дослідження показують, що у людей, які систематично займаються фізичною культурою і спортом, продуктивність праці та трудова дисципліна значно вище, що сприятливо позначається на виробництві в цілому [1; 2]. Окрім підвищення якості продуктивних сил суспільства, здоровий спосіб життя та фізична активність як засіб соціально-економічного зміцнення країни проявляється й у багатьох інших сферах людської діяльності. Наприклад, позитивно впливаючи на стан здоров'я людини, фізична активність сприяє приросту найбільш цінного з усіх багатств держави – дієздатного населення, що, в свою чергу, збільшує добробут самої держави. Розглядаючи даний аспект впливу на економіку, необхідно відзначити, що цю роль виконує насамперед фізичне виховання, популяризація здорового способу життя та фізичної активності, основною метою яких є профілактика захворювань та оздоровлення населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У світовій та вітчизняній економічній науці в останній час поширюється соціально-економічні підходи до оптимізації економічних систем різних рівнів, шляхом підвищення ефективності взаємодії держави, науки, громадськості та бізнесу (Андрефф В., Геєць В., Двігун А., Лібанова Е., Портер М. та ін.). Однак багато теоретичних і практичних питань щодо організаційного забезпечення розвитку спортивної індустрії в умовах швидкісних змін лише в останні роки починає ставати предметом економічних досліджень.

Постановка завдання. Мета статті – обґрунтувати організаційні аспекти розвитку спортивної індустрії в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасна ситуація у сфері взаємодії держави та бізнесу в Україні характеризується, з одного боку, визнанням представниками державних структур, бізнес-сектору та науково-експертного співтовариства високої актуальності стимулювання міжсекторної співпраці, появою успішних управлінських моделей і позитивних результатів державно-приватного партнерства, посиленням інституційних передумов підвищення ефективності взаємодії державного та комерційного секторів в межах повного спектра державно-владних повноважень (включаючи управлінські функції органів влади та функції надання послуг) і реалізації управлінських цілей влади та бізнесу; з іншого боку, відсутня системність у вирішенні виникаючих проблем, недостатньо чітко окреслений механізм управління перетвореннями відносин держави і бізнесу в контексті стимулювання соціально- економічного розвитку.

У той же час, різноманіття видів взаємодії, наявність суперечливих економічних інтересів

потенційних суб'єктів управління, недостатньо сформований інституційний простір ринкової економіки в Україні вимагає розробки комплексного механізму управління взаємодією органів державного (територіального) управління, наукових установ, громадськості та бізнесу.

У розвиненому громадянському суспільстві для стабільної і динамічної діяльності між основними елементами має бути певна єдність і взаємодія не тільки в короткостроковому періоді, але і на тривалих історичних відрізках. В Україні процес формування громадянського суспільства ще незакінчений, тому існують суперечності як між його різними сегментами, так і всередині них.

В сучасних економічних умовах важливою проблемою є формування ефективної економічної політики розвитку спортивної індустрії, що відповідає вимогам прискореного інноваційного розвитку. Цей процес пов'язано з використанням інтегрованих форм взаємодії і встановлення партнерства. Тому з метою активізації інноваційного розвитку пропонуються інституційні форми об'єднання організацій (наприклад, кластерні структури, технопарки, технополіси та ін.) з метою отримання економічних, виробничих, комунікаційних, інфраструктурних, соціальних переваг для учасників об'єднання. Цей підхід є дієвим інструментом, який забезпечує інтенсивний інноваційний розвиток на підставі формування оптимальної і ефективної взаємодії влади, науки, суспільства та бізнесу.

Традиційні підходи організаційного забезпечення розвитку спортивної індустрії сконцентровані на регулюванні змін та повільному стимулюванні її розвитку. На рівні національної економіки немає поняття «спортивна індустрія», а роль недержавних спортивних організацій (федерацій, спортивних товариств та ін.), які відповідають за розвиток видів спорту, з позицій світових тенденцій (стандартів) зведена до мінімуму. Крім того, організаційне забезпечення розвитку спортивної індустрії не відповідає сучасним вимогам, що відображено у тенденціях – зниження досягнень вітчизняних спортсменів на престижних міжнародних змаганнях (олімпійські ігри, чемпіонати світу та Європи і ін.), низькому рівні залучення населення до спортивно-оздоровчого руху – лише 14% (для порівняння: у скандинавських країнах – 85%) [4]. Україна в рейтингу за рівнем здоров'я населення за 2019 р., який склав Bloomberg на підставі даних Всесвітньої організації охорони здоров'я, відділу народонаселення ООН та Світового банку посіла 93 позицію зі 169 країн і територій [3].

У зв'язку з цим є потреба щодо формування такої моделі організації економіки, яка б забезпечувала підвищення ділової активності, стимулювала впровадження ефективних бізнес моделей, бізнес процесів, зміцнення взаємозв'язків внутрішніх акторів та створення умов подальшого інтенсив-

ного розвитку [5, 6]. Відповідно до цього сучасна модель організації економіки повинна відповідати наступним вимогам: гнучкість; адаптивність; привабливість для інвесторів; конкурентоспроможність; стимулювання створення нових робочих місць, підвищення кваліфікації персоналу; забезпечення стійкого інтенсивного інноваційного розвитку [7].

З метою прискореного інноваційного розвитку держави-лідери впроваджують кластерну модель організації економіки, яка дозволяє підвищити конкурентоспроможність національної економіки, посилити її інноваційну складову та взаємодію влади, науки, бізнесу і громадськості, зміцнити людський капітал. Вплив кластеризації на безпеку інноваційного розвитку реалізується через забезпечення умов для зниження загроз та формування сприятливого макро-, мікросередовища національної (регіональної) економіки.

Досвід багатьох європейських країн свідчить про те, що в сучасних умовах держава відіграє значну роль у забезпеченні ефективного функціонування і розвитку фізичної культури та спортивної індустрії. Активна політика держав у цій сфері обумовлюється інтересами, які полягають у створенні умов для збереження генофонду країни шляхом залучення населення до здорового способу життя, забезпечення сприятливих умов для відтворення сукупної робочої сили, використання досягнень вітчизняних спортсменів на престижних міжнародних змаганнях з метою створення та підтримки позитивного іміджу країни, виховання патріотичних почуттів у громадян. Тому впроваджуються спеціалізовані маркетингові програми з популяризації здорового способу життя та фізичної активності протягом життя. У цьому процесі активну участь приймають представники бізнесу, вкладаючи свої ресурси у популяризацію та підтримку спортивно-оздоровчого руху.

В останні роки логічним продовженням здобутків теорії і практики управління організаціями спортивної індустрії є їх пристосування до особливостей сучасного розвитку національної економіки. Більшість розробок присвячена формуванню дієвої стратегії розвитку спортивної організації шляхом поєднання механізмів стратегічного, антикризового, інноваційного, інвестиційного менеджменту й управління ризиками. Нові проблеми в управлінні пов'язані з швидкими темпами змін у технологіях, економіці, умовами господарювання та разом з встановленням нових сучасних соціальних стандартів.

Держави-лідери вважають пріоритетом розвиток високотехнологічних інноваційних кластерів у сферах машинобудування, біотехнології, електроніки, енергетики, спорту та фізичної активності населення. В Україні особливість розвитку кластерів як об'єктів інноваційної природи в основному орієнтовані на традиційні галузі промисловості (будівництво, агропромисловість, металургія та ін.).

Аналіз українського законодавства не дає відповіді на питання, що таке кластер, кластеризація, незважаючи на активне використання цих понять в IT-сфері, енергетиці, машинобудуванні та інших секторах. В Україні більшість кластерних організацій обирають організаційно-правову форму – асоціації.

Вважається оптимальним варіант, коли організації об'єднуються у кластери самостійно, без втручання влади. У будь-якому разі кластерні ініціативи починаються лише тоді, коли кластерні об'єднання вже існують, хоча й не формалізовані як окремий корпоративний суб'єкт. Наявність кластеру означає, що вони пройшли перевірку ринком.

Переваги кластеризації економіки – посилення партнерства «влада – наука – громадськість – бізнес», оцінка слабких та сильних сторін розвитку національної (регіональної) економіки, збільшення платників податків, зниження залежності від бюджетного фінансування.

Вигодою для бізнесу є використання людського капіталу та інфраструктури території (регіону, міста), доступ до досліджень та рекомендацій наукових центрів, зниження витрат, вихід на нові ринки. Конкурентоспроможність кластеру забезпечується завдяки активності учасників, яка заснована на впровадженні інновацій, а не на їх "імітації". Саме тому рівень витрат на наукові дослідження і розробки, патентна активність і доля впроваджених патентів у кластерів вище. Ефективна інтеграція заснована на тісному співробітництві з постачальниками, покупцями, які розглядаються як важливі джерела інноваційних ідей. Спортивний кластер використовує поєднання сфокусованості та задоволення конкретної ринкової потреби у якісному спортивному продукті.

Організаційні умови формування спортивного кластеру наступні:

1. Наявність сукупності організацій, взаємодіючих у межах бізнес-процесів, які використовують конкурентні переваги території (регіону, міста) та орієнтовані на динамічний розвиток.

2. Функціонування значної кількості малих та середніх організацій, що використовують різні, але з загальними характеристиками технології та/або які спеціалізуються на виробництві окремого спортивного продукту.

3. Наявність наукових організацій з високою підприємницькою культурою (дослідницькі та освітні організації).

4. Доступ до кваліфікованого персоналу, вільної спортивної інфраструктури (обладнання, приміщення) для суспільного використання.

5. Розвинута інфраструктура, яка підтримує розвиток та включає технопарки, бізнес-інкубатори, інформаційно-аналітичні центри, зони розвитку, агентства по розвитку комунікацій та ін.

6. Допоміжні організації (професійні асоціації, консалтингові агентства), які забезпечують учасників кластеру сервісами і комунікаціями та коорди-

нацією взаємодії у сфері наукових досліджень, розробці та впровадженні інноваційних проектів та ін.

7. Національна (територіальна) політика підтримки та розвитку спортивних кластерів.

Організації спортивної індустрії у містах виконують локально-географічні (регіональні, місцеві) завдання, обслуговують визначену територію та мають єдину цільову організаційно-технологічну структуру. Їх діяльність і розвиток у часі та в економічному змісті зменшує пряму соціальну функцію, з обмеженням впливу зовнішнього середовища та державних органів управління. Тому і тактичні, і стратегічні завдання в нових умовах організації вирішують самостійно. В організаціях спортивної індустрії, за нашим переконанням, найбільш ефективно використовувати два взаємопов'язаних методи управління економічним станом та забезпеченням процесу саморозвитку: балансовий механізм та метод стратегічного проектування.

На рис. 1 виділено три напрямки впровадження інновацій (економічне, управлінське, організаційне). Також зазначено, що методичний алгоритм оцінки впливу користувачів на ціноутворення та їх вимоги до якості спортивного продукту (маркетингові дослідження), спортивно-оздоровчі програми

(аналітичний підхід) та включення в структуру організаційного забезпечення інноваційного, фінансового та маркетингового менеджменту дозволяють створити базу для реалізації програмного забезпечення стратегічного розвитку організацій спортивної індустрії в довгостроковому періоді, ефективно використовуючи потенційні можливості організацій (трудові, матеріальні, фінансові, інтелектуальні та інші ресурси).

У динаміці ринкової економіки важливе значення має виявлення «слабких сигналів» негативного впливу на організацію та розробку антикризових заходів захисту, тобто формування блоку антикризового управління. Суть його у тому, що загроза кризи діагностується ще на ранніх стадіях її повернення і, відповідно, дозволяє своєчасно задіяти спеціальні фінансові механізми захисту і впровадити процедури адаптації та реагування на зміни.

У завданні організаційного забезпечення розвитку спортивної індустрії суттєву роль грає діагностика фінансово-господарського стану організацій. Для цього застосовуються спеціальні методи - стратегічні та оперативні. Діагностика стратегій дозволяє оцінити ефективність можливих варіантів розвитку організацій спортивної індустрії, визначити

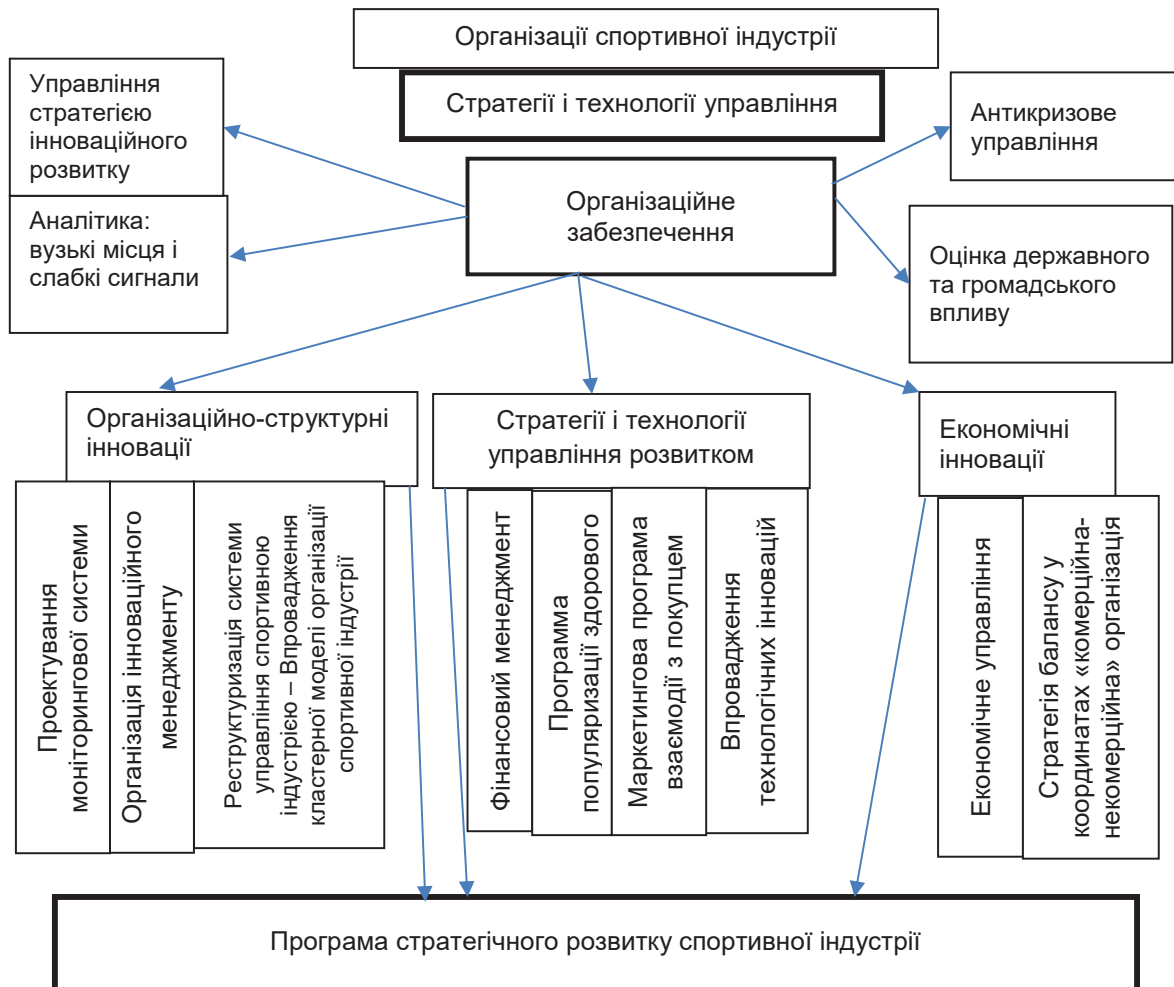

Рис. 1. Структурна модель організаційного забезпечення розвитку спортивної індустрії

їхню позицію на ринку, оцінити сильні та слабкі сигнали, які поступають із внутрішніх та зовнішніх середовищ. Інформація, отримана в процесі такої діагностики, надає можливість формувати ефективну стратегію розвитку спортивної індустрії відповідно до ринкових умов господарювання. Однак, спортивні організації здійснюючи оперативну діяльність, повинні навчитися швидко реагувати на нову ситуацію. У зв'язку з цим здійснюється оперативна діагностика фінансово-господарського стану та ефективності роботи систем управління. Оперативна діагностика фінансово-господарської діяльності організацій дозволяє відслідковувати основні показники діяльності організацій у короткостроковому періоді та своєчасно реагувати.

Висновки з проведеного дослідження.

Новий підхід щодо організаційного забезпечення розвитку спортивної індустрії дозволить підвищити конкурентоспроможність спортивних організацій посилити взаємодію влади, науки, громадськості та бізнесу. Кластерна модель організації спортивної індустрії має збільшений економічний та інноваційний потенціал, можливість швидкої адаптації та гнучкості виробництва. Ця характеристика пояснюється передачею по технологічним ланцюгам товарів з високою доданою цінністю, стимулюванням підвищення якості первинних матеріалів, що постачаються (обладнання, інструментів, інвентарю та ін.) і, таким чином, впливає на підвищення конкурентоспроможності кінцевого елементу ланцюжка – спортивного продукту.

Важливу роль у цьому процесі відіграє розробка та впровадження ефективного інвестиційного механізму (інвестиційний клімат, система оподаткування, фінансова-кредитна політика, державний гарантійний механізм щодо інвестицій, створення умов ефективного розвитку малих та середніх спортивних організацій). Напрямок кластерної ініціативи (інвестиційного забезпечення) спрямовуються на технологічні, продуктові, управлінські інновації та модернізацію інфраструктури. Організаційне забезпечення розвитку спортивної індустрії розглядається як цілісна система управлінських, економічних та маркетингових елементів, що функціонують та розвиваються в просторі та в часі, забезпечують ефективне оновлення технологічного процесу виробництва якісного спортивного продукту і задоволення запитів, потреб, сподівань людей.

Перспективи подальших досліджень щодо організаційного забезпечення розвитку спортивної індустрії базуються на удосконаленні технологій, методів організації виробництва спортивного продукту відповідно до змін ринкової кон'юнктури, формування організаційних елементів (реструктуризація, корпоративні моделі управління, створення моніторингу).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Економічна ефективність vs соціальна справедливність: пріоритети розвитку України на етапі подолання кризи (2019), НАН України, Секція суспільних і гуманітарних наук. URL: https://www.idss.org.ua/arhiv/monografia_2019.pdf (дата звернення: 05.01.2020).
2. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи Національної академії наук України. URL: <https://www.idss.org.ua/public> (дата звернення 05.01.2020).
3. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-02-24/spain-tops-italy-as-world-s-healthiest-nation-while-u-s-slips> (дата звернення 03.01.2020).
4. Доповідь ПРООН (2019) Про стан людського розвитку за 2019 рік. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2019/ukraine-ranks-mid-table-in-undps-2019-human-development-report.html> (дата звернення 03.01.2020).
5. Деминг Э. (2019) Выход из кризиса: новая парадигма управления людьми, системами и процессам. Москва, Альпина Паблишер, Россия.
6. Линц Г., Мюллер-Стивенс, Циммернам А. (2019) Радикальное изменение бизнес-модели: Адаптация и выживание в конкурентной среде. Москва, Альпина Паблишер, Россия.
7. Сенге П. (2018) Пятая дисциплина. Искусство и практика обучающейся организации. Москва, Манн, Иванов и Фербер, Россия.

REFERENCES:

1. Economic efficiency vs social justice: priorities of Ukraine's development at the stage of overcoming the crisis (2019). Available at: https://www.idss.org.ua/arhiv/monografia_2019.pdf (accessed 05 January 2020).
2. M.V. Ptukha Institute of Demography and Social Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. Available at: <https://www.idss.org.ua/public> (accessed 05 January 2020).
3. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-02-24/spain-tops-italy-as-world-s-healthiest-nation-while-u-s-slips> (accessed 03 January 2020).
4. UNDP Report (2019) On the state of human development in 2019. Available at: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2019/ukraine-ranks-mid-table-in-undps-2019-human-development-report.html> (accessed 03 January 2020).
5. Deming E. (2019) *Vyход iz krizisa: novaja paradigma upravlenija ljud'mi, sistemami i processam* [Overcoming the crisis: a new paradigm for managing people, systems and processes]. Alpina Publisher, Moscow, Russia.
6. Linz G., Müller-Stevens, Zimmernam A. (2019) *Radikal'noe izmenenie biznes-modeli: Adaptacija i vyzhivanie v konkurentnoj srede* [Business Change: Adaptation and Survival in a Competitive Environment]. Alpina Publisher, Moscow, Russia.
7. Senge P. (2018) *Pjataja disciplina. Iskusstvo i praktika obuchajushhejsja organizacii* [Fifth discipline. The art and practice of the learning organization]. Mann, Ivanov and Ferber, Moscow, Russia.